herpy

AGAMER

Uromastyx acanthinura

Uromastyx acanthinura er en kraftig piggstjertagame fra de steinete og grusete delene av den nordlige Sahara. Den blir 30-43 cm og veier omkring 450 g, graver dype huler og lever mest av planter. Den krever et stort, varmt og tørt terrarium med dypt bunnsubstrat og kraftig UVB, og den kan leve i mer enn 20 år. Arten er territoriell og holdes alene.

Familie: Agamidae Engelsk: North-African Mastigure Publisert 16. november 2026

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**30-43 cm** total lengde inkl. hale
Levealder	**15-24 år**
Aktiv	**Om dagen**
Levevis	**Klippelevende, bakkelevende og gravende**
Biotop	**Ørken, halvørken og klippeterreng**
Vanskelighetsgrad	**Øvet**

STELL

Min. terrarium	**120 × 60 × 60 cm** L × B × H for 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**27-32 °C**
Varmeplass	**50-55 °C**
Temperatur, natt	**18-22 °C**
Luftfuktighet	**20-30 %**
Vann	**Vannskål**
UVB	**Nødvendig** Ferguson-sone 3
Vinterhvile	**16-22 °C** 8-12 uker
Kosthold	**Planter**
Holdes	**Alene**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Kjønnsmoden	**48 mnd.**
Kullstørrelse	**6-23 egg**
Kull per år	**1**
Inkubasjon	**56-84 dager** ved 33-34 °C

VERN OG PAPIRER

CITES	**Liste II**
EU-vedlegg	**Vedlegg B**
IUCN	**Nær truet (NT)**

Om arten

Uromastyx acanthinura er en bredt bygd agame med kort, tykk kropp, korte, kraftige bein og en flat hale dekket av kranser av spisse skjell. Navnet kommer av gresk akantha, torn, og oura, hale. Halen er 50-75 % så lang som kroppen.

Grunnfargen er grå med mørkere flekker og marmorering, og voksne dyr får mer farge når de er varme etter morgenens solbad. Unger er grå med brune eller mørkere flekker. Arten er langt mindre fargerik enn den nærstående *Uromastyx nigriventris* og mangler dens røde, grønne og sitrongule farger. Fargerike dyr som selges under navnet *U. acanthinura*, er derfor ofte andre arter.

Dyret blir 30-40 cm inkludert hale, de største opptil 43 cm. Voksne veier typisk omkring 450 g, men vekten varierer mye med årstiden, og store hanner kan veie betydelig mer.

Arten ble beskrevet i 1825, og avgrensningen har endret seg mye siden. *U. dispar*, *U. geyri* og *U. nigriventris* har alle vært ført som underarter av *U. acanthinura*, men regnes nå som selvstendige arter, og bestander fra det nordlige Tsjad og Sudan som tidligere ble regnet til *U. acanthinura*, hører til *U. dispar*. Eldre opplysninger om arten, også om stell, kan derfor handle om andre arter.

Dyret er sky, territorielt og lynraskt nede i hulen når det forstyrres. Det krever plass, et stort og svært varmt terrarium, dypt bunnsubstrat og kraftig UVB, og det lever i mange år.

Les mer: Lys og UVB

Utbredelse og leveområde

Uromastyx acanthinura lever i den nordlige Sahara i Algerie, Tunisia og det nordvestlige Libya. Kjerneområdet ligger sør for Saharaatlas, og en form beskrevet som *U. a. nigerrimus* er kjent fra den sørlige delen av den algeriske Sahara.

Grensene er ikke avklart. Eldre opplysninger fra Egypt, Vest-Sahara, Mauritania, Mali, Niger, Tsjad og Sudan bygger på den gamle, brede avgrensningen; bestandene i Tsjad og Sudan hører til *U. dispar*. Bestandene i Marokko og det vestlige Algerie regnes nå til *U. nigriventris*, og arten finnes etter den nyere oppfatningen ikke i Marokko.

> **Naturlig utbredelse:** Algerie, Tunisia og Libya.

LEVEOMRÅDE

Uromastyx acanthinura lever først og fremst i steinørken (hamada) og grusørken (reg) og er sjelden i ren sandørken. Arten foretrekker skråninger og bredder ved uttørkede elveleier, der den graver huler i jordbanker i full sol, ofte ved foten av en busk som *Ziziphus lotus*, eller bruker sprekker og hull i fjellet. Hulens inngang er omkring 15 cm bred og 8 cm høy, og hulen går opptil 80 cm ned. En busk kan skjule flere innganger. Unger graver ikke selv, men lever under stein og i lave fordypninger.

Klimaet er barskt: temperaturen går fra -7 °C om vinteren til 60 °C om sommeren, og døgnsvingningene kan være på 35 °C. Nedbøren er typisk under 135 mm i året og faller fra september til mars. I hulen holder temperaturen seg på 20-25 °C, og luftfuktigheten er 50-90 %. Dyrene kommer fram når det er over ca. 20 °C utenfor, soler seg fra morgenen og er mest aktive rundt midt på dagen. De hviler 2-5 måneder om vinteren og kan gå i sommerdvale i tørre perioder.

Bestandene teller 10-100 dyr per km², og hvert dyr har et område på 1-5 hektar som både hanner og hunner forsvarer.

Stell

TERRARIET

Et voksent dyr skal ha et terrarium på minst 120 × 60 × 60 cm (lengde × bredde × høyde), og større er bedre, for eksempel 150 × 60 × 60 cm til et stort dyr. Vanlige glassterrarier er for små. Velg et terrarium i tre, PVC eller plast med tre faste sider og glass bare foran; det gir ro. Ungene kan også bo i 120 × 60 cm, fordi de trenger den samme temperaturgradienten som de voksne.

Bunnen graves og skal derfor være dyp: minst 10 cm, gjerne mer, av fint sand eller sandjord. En blanding av halvparten sand, 30 % jord uten gjødsel og 20 % leire holder gangene oppe. Hold de øverste par centimeterne tørre, og fukt bare litt i dybden. Unngå kalksand og knuste valnøttskall, som kan gi tarmtilstopping. Ekskrementer og urinsyre fjernes daglig, og bunnsubstratet skiftes helt hver 3.-4. måned. Syke eller skadde dyr flyttes midlertidig over på kjøkkenpapir.

Terrariet skal åpnes i fronten og ha god ventilasjon, helst med nettlokk. Bygg solplassen av flate steiner eller skifer under varmelampen, gjerne som en stabel med mellomrom, så dyret kan krype inn og velge temperaturen sin. Fest steinene, så de ikke velter når dyret graver under dem. Gi minst tre skjul per dyr, fordelt mellom den varme og den kjølige siden. Varmelamper avskjermes, så dyret ikke kan røre dem. Hold ett dyr i hvert terrarium, og hold aldri ulike arter av *Uromastyx* sammen.

Les mer: Varme og temperatur

TEMPERATUR

Solplassen skal ha en overflatetemperatur på 50-55 °C, målt med et infrarødt termometer rett under lampen. Den kjølige siden skal være 27-32 °C. Varmen skal komme ovenfra, for eksempel fra en halogenspot, aldri fra en varmematte under bunnen: dyret flytter seg ikke i tide fra en for varm bunn og kan bli brent. Juster solplassen med en dimmer eller ved å heve

eller senke steinene.

Om natten slås varmen av, og temperaturen kan falle til romtemperatur, omkring 18-22 °C. I naturen ligger hulen på 20-25 °C, og dyret skal også i terrariet kunne grave seg ned til et kjøligere og mer stabilt sted.

I naturen hviler arten 2-5 måneder om vinteren. I terrariet passer en kjølig periode på 8-12 uker: daglengden kortes ned til 6-8 timer, romtemperaturen senkes til 16-22 °C, og solplassen holdes på omkring 30 °C, så dyret kan varme seg og tømme tarmen. Gi bare vinterdvale til friske, velnærte dyr, og vei dem før og under hvilen.

Les mer: Vinterdvale og årstider

LUFTFUKTIGHET OG VANN

Luftfuktigheten i terrariet skal være lav: omkring 20-30 %, målt ved bunnen på den kjølige siden. Vedvarende høy luftfuktighet gjør dyret sykt, så ikke sprøyt terrariet. Hulen i naturen er langt fuktigere enn overflaten, så fukt bunnen litt i dybden, der gangene går, og hold de øverste centimeterne tørre.

Dyret får nesten alt vannet sitt gjennom føden og drikker sjelden. Om en vannskål er nødvendig, er det uenighet om; en liten skål med friskt vann gjør ingen skade i et godt ventilert terrarium, og tynne eller nyinnkjøpte dyr kan ha nytte av den. Skift vannet daglig.

Les mer: Luftfuktighet, sprøyting og ventilasjon

LYS OG UVB

Arten er dagaktiv og krever kraftig lys. Bruk en LED-lampe eller et lysstoffrør på ca. 6500 K som dagslys ved siden av varmelampen. UVB er nødvendig: arten hører til Ferguson-sone 3, og et T5 HO-rør på 12-14 % over cirka halvparten av terrariets lengde på den varme siden skal gi en UV-indeks på 4,5-6 ved solplassen. Kontroller med en UV-måler, og skift rørene etter 6-12 måneder eller etter produsentens anvisning. Dagen er 12 timer om sommeren og kortere om vinteren. Direkte sollys i en sikker utendørs innhegning er verdifullt, men aldri gjennom glass.

FÔRING

Voksne dyr er nesten rene planteetere. I naturen består føden mest av tornete, tørketålende og fiberrike ørkenplanter, blant annet salttålende arter av *Atriplex* og planter fra *Chenopodium*-familien, og etter regn av de korte vårplantene. Nesen har en saltkjertel som skiller ut overskuddssalt. Maur og biller blir også spist, særlig av unger.

Omkring 90 % av fôret i terrariet skal være bladgrønt og blomster, ca. 5 % harde grønnsaker og ca. 5 % tørrfôr. Variér mellom salatblandinger, ruccola, løvetannblader, endivie, pak choi og radicchio, og gi blomster som løvetann og hibiskus uten sprøytemidler. Tørkede, knuste linser, erter og hvit hirse gis i små mengder høyst én gang i uken, fordi de ellers gir fedme. Frukt er en sjelden godbit. Unger kan få en melorm eller superorm høyst én gang i uken og voksne høyst annenhver uke.

Unger fôres hver dag med så mye de kan spise, og voksne 4-5 ganger i uken. Dryss maten med kalk og et vitamintilskudd to ganger i uken. Bipollen gis ofte i altfor store mengder; la heller blomstene dekke behovet.

Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd

ATFERD OG HÅNDTERING

Arten er utpreget territoriell: begge kjønn forsvarer området sitt, og i kamper biter dyrene hverandre i sidene, så det kan oppstå hvite arr. Selv kullsøsken angriper hverandre hvis de holdes sammen for lenge. Hunnene blir spesielt aggressive i yngletiden. Hold derfor dyret alene. Forstyrres det, styrter det ned i hulen og kan bli borte i timevis, og fanges det, klamrer det seg til hulens vegger med klørne og slår med den tornete halen.

Et nytt dyr skal ha et par uker i fred. Har det ikke spist etter to uker, skal en veterinær se det. Håndter ikke dyret i tilvenningen, ut over veiing. Etterpå kan du tilby fôr fra hånden. Nærm deg langsomt og nedenfra, aldri ovenfra. Hold dyret utenfor terrariet i høyst én time om gangen, fordi det trenger varmen. Vask hendene etter kontakt, for krypdyr kan bære salmonella.

Les mer: Karantene og hygiene

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Kjønnet kan ikke alltid bestemmes utenpå, og kjønnene er omtrent like store. Hannen har som regel en bredere kloakk og halerot og et forholdsmessig større hode, og den er i gjennomsnitt mer farget. Bøyes halen forsiktig oppover, kan hemipenis-bulene ved halerota og en V-formet rad av skjell under kloakken peke på en hann. Hunnen er pæreformet som voksen. Kjønnsmodne hanner markerer området sitt med sekret fra lår- og kloakkjertlene.

Arten blir kjønnsmoden omkring fire år gammel, og fargene er da kraftigst. Sett bare fullvokste, velnærte dyr i avl.

PARRING

I naturen strekker paringstiden seg fra mars til juli med flest paringer i april. Hannen svinger hodet fra side til side og tar armhevinger foran hunnen. Så griper han henne i nakken eller siden med kjevene og holder fast under paringen. Hunnen kan være aggressiv, så følg med på dyrene, og vær klar til å skille dem fra hverandre.

I terrariet følger avl en kjølig vinterdvale. Etterpå økes daglengden og temperaturen trinnvis, og først deretter settes hunn og hann sammen.

EGGLEGGING OG KULL

Hunnen legger eggene omkring en måned etter paringen, i naturen i juni og juli, og trolig bare ett kull i året. Kullet er på 6-23 egg, typisk 10-12, og de største hunnene legger flest. Eggene er ovale, ca. 35 mm lange og 20 mm brede, med et lærlignende skall. I naturen legges de i hunnens hule, som hun vokter.

Hunnen skal ha en dyp leggekasse med en fuktig blanding av sand og jord, så gangen holder, og hun kan grave seg ned. Finner hun ikke noe egnet sted, kan hun holde eggene tilbake. Gi henne ro og rikelig med fôr etter leggingen.

INKUBASJON

Grav eggene forsiktig opp, og legg dem uten å vende dem i en lukket beholder med fuktig perlitt som klumper seg når man klemmer på den. Vei beholderen én gang i uken for å følge fordampningen.

I naturen klekkes eggene etter 8-12 uker. Rugetemperaturen er ikke dokumentert for arten; 33-34 °C er lånt fra andre arter av *Uromastyx*. Høyere temperatur gir kortere rugetid. Ungene blir i naturen i hulen i noen uker til et par måneder.

OPPDRETT AV UNGER

Nyklekte unger er ca. 5 cm fra snute til kloakk og veier 4-6 g. Hold dem i terrarier på 120 × 60 cm med samme solplass og temperaturgradient som de voksne, eller i store plastkasser, på kjøkkenpapir eller fliser fram til ettårsalderen. Gi dem mange skjul, for unger søker ly under stein.

Gi fint oppskårne grønne planter og blomster hver dag og høyst ett lite insekt i uken. Frø og tørkede belgvekster gis først fra seksmånedersalderen. Fargene begynner å vise seg omkring ettårsalderen. Unger fra samme kull blir aggressive mot hverandre og skal skilles i god tid før de nærmer seg kjønnsmodenhet.

Helse og vanlige feil

De fleste problemene skyldes for lite varme eller UVB, for høy luftfuktighet og feil kost:

- Beinskjørhet (sekundær nutrisjonell hyperparatyreoidisme) ved for lite UVB, kalk og D3.
- Luftveisbetennelse og slim ved konstant høy luftfuktighet.
- Fedme ved for mange frø og for mye protein.
- Tarmtilstopping ved kalksand, valnøttskall og for lav temperatur.
- Brannskader fra varmematter og ubeskyttede lamper.
- Bitt og arr når dyr holdes sammen.
- Skorpete, fortykkede lepper og hudsår, som kan skyldes bakterien *Devriesea agamarum*. Den smitter mellom agamer, også fra dyr uten symptomer, og kommer lett tilbake. Behandlingen krever veterinær, ofte en lang antibiotikakur, og grundig desinfeksjon av terrariet.
- Innvollsorm og andre parasitter, særlig hos viltfangede dyr. Hold nye dyr i karantene i 3-6 måneder.
- Eggleggingsproblemer hos hunner uten egnet leggeplass.

Et friskt dyr er rundt og fast og har klare øyne. Vekttap, manglende appetitt og slapphet krever en veterinær med erfaring i krypdyr.

Les mer: Kjøp av dyr: oppdrett, viltfangst og transport

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.